

El nou poder

evangèlic

La coronació de Bush els ha posat d'actualitat, però formen part de l'essència d'Amèrica i del món sencer, inclosa casa nostra. Són els evangèlics, cristians fonamentalistes que, amb tot al seu favor, protagonitzen avui una croada global a través de la Bíblia, el capitalisme individualista i la moral ultraconservadora.

Hi ha un parell de textos que, des de fa un temps, són veritables i constants *best-sellers* als Estats Units. Un es diu *The Grand Canyon: a different view*, i proposa una perspectiva distinta sobre la història geològica del poderós Gran Canyó, un dels accidents geogràfics més impactants, monumentals i evocadors d'Amèrica. La geologia tradicional conclou que l'abisme del Canyó és un fenomen creat per l'erosió del riu Colorado al llarg de milions d'anys. Ara bé, el llibre americà de moda diu que, en realitat, aquest accident és fruit d'una altra erosió: la que va provocar el diluvi universal. L'autor d'aquesta molt ben rebuda teoria és l'informàtic Tom Vail, un fidel evangèlic "renascut" —terme que indica que, com el mateix Bush, duia una vida anticristiana fins que, per teòrica intervenció divina, es va tornar creient— que defensa que la Terra té només 6.000 anys i que va ser creada per Déu en sis dies. Per arribar a aquestes conclusions, s'ha ajudat de geòlegs evangelistes, que reinterpreten la història de les roques a través de la Bíblia, a la qual donen més valor científic que a un llibre d'Einstein. De fet, l'autor de *The Grand Canyon: a different view*, com insisteix el corresponent de *La Vanguardia* Andy Robinson, "no reivindica un espai en la mitologia, sinó en la ciència". Més del 50% dels americans donen suport a les teories creacionistes de l'anomenada terra jove, amb Arca de Noè i diluvi inclosos.

L'altre text és encara més ambiciós, i té aspiracions encara majors, ja que no només aspira a explicar el passat, sinó a donar pistes sobre un possible futur. No es tracta d'un llibre, sinó d'una sèrie de llibres, i el seu títol traduït seria *Els supervivents de l'Apocalipsi*. Els nord-americans han comprat, fins al moment, 55 milions d'exemplars d'aquest serial, que acostuma a ocupar els primers llocs en la llista de *best-sellers* del *The New York Times*. Els seus autors són el pastor evangèlic i telepredicador Tim LaHaye i el "negre" de famosos escriptors Jerry B. Jenkins. Tots dos han erigit una metafòrica història en la qual, en un moment donat, comencen a elevar-se al cel per tot el món els bons cristians —segons la interpretació fonamentalista de la carta de Sant Pau als Tessalonicencs, els veritables creients seran, per dir-ho així, abduïts pel cel— i a la Terra queden els molt vividors, pecadors i desviats que no han seguit el camí recte de l'evangelisme. Tots ells, al llarg de la sèrie, hauran d'enfrontar-se amb un apocalipsi de perdició, en què la conxorxa d'enemics inclou les Nacions Unides, la *realpolitik* dels anomenats republicans realistes —els no-radicals, com el mateix Bush pare, Kissinger o James Baker—, un grup que vol implantar una única religió en tot el món —es refereix als catòlics— i un anticrist de Romania a l'estil de Dràcula anomenat Nicolae Carpathia. És una ficció, però fonamentada en les pors i els vaticinis que han escampat els evangè-

Evangèlics entre nosaltres

L'organització de comunitats de l'església evangèlica a casa nostra data de mitjan segle XIX. L'impulsor d'aquesta, Francesc de P. Ruet, organitzà un primer grupet a Barcelona, que més tard consolidà Antoni Vallespinosa. Durant molts anys, alguns missioners estrangers i pastors nadius practicaren una difícil tasca d'apostolat. Avui, després de ser considerats durant molt de temps membres de sectes, i d'entaular una mena de batalla gradual contra l'hegemonia catòlica, estan ben organitzats en entitats com el Consell Evangèlic de Catalunya (CEC). El CEC representa uns 250.000 protestants catalans, agrupats en unes 320 esglésies.

Un peculiar detall: mentre que els milers de gitanos evangelistes s'agrupen en l'anomenada Església de Filadèlfia, que adapta el ritus a certs trets de la seua idiosincràsia col·lectiva, la majoria d'evangèlics paios tenen congregacions pròpies i diferenciades. L'antropòloga Carmen Méndez, professora de la Universitat Autònoma de Barcelona i atenta observadora de l'expansió evangèlica, reconeix que, normalment, "els prejudicis generals es traslladen al culte, i gitanos i paios funcionen per separat". No obstant això, hi ha gitanos, molts dels quals viuen en barris paios, que acudeixen a les anomenades Assemblees de Déu, congregacions no gitanes. Alguns ho fan per obrir les seues relacions, altres per deixar de banda les normes socioculturals que predominen en les congregacions gitanes. De qualsevol manera, segons Méndez, "l'evangelisme, amb les seues manifestacions socials, ha quedat assimilat dins de la comunitat, tant pels qui hi creuen com pels qui no".

J. M. O.

lics als Estats Units, vaticinis que parlen d'una tornada de Jesús per a la qual cal estar preparats duent un camí moral que retorne el món a l'esperit purità de la primera època de l'Amèrica colonial. Cal dir que més del 40% de l'electorat americà és evangèlic. Un 60% de la població va a missa cada setmana. El 77% de ciutadans creu que existeix l'infern. El 86% creu en el cel. 9 de cada 10 persones creu fermament en Déu. I en la seua cort: gairebé el 78% dels americans creu en els àngels, i el 30% assegura que ha sentit la seua presència en alguna ocasió indubtable. L'analista de la contemporaneïtat Vicente Verdú descriu així la situació en el seu assaig *Dios bendiga a América*: "Més que una nació, els Estats Units són una col·lectivitat aliada amb la fe."

Col·lectivitat evangèlica. I és, definitivament, el caldo de cultiu per excel·lència d'allò que coneixem com església evangèlica. La denominació indi-

A la pàgina del costat, boda gitana. Molts membres d'aquesta comunitat han trobat en l'Església de Fladèlfia uns ritus que s'adapten als seus trets culturals. Les anomenades assemblees de Déu (en aquesta pàgina) integren evangells-tes païos i, cada vegada més, sud-americans i gitans.

ca el conjunt de les confessions cristianes eixides de la reforma del segle XVI, i inclou les branques principals del protestantisme tradicional: luterans, calvinistes, presbiterians, metodistes, baptistes, etc. També els pentecostals, evangèlics que creuen en la manifestació habitual de l'Esperit Sant i que, en un fort clima de clamor, en els seus ritus experimenten manifestacions extremes com ara el do de llengües. Avui el terme "evangèlics" designa els cristians pro-

**Vicente Verdú:
"Més que una nació, els Estats Units són una col·lectivitat aliada amb la fe"**

testants fonamentalistes, que tenen en comú un "renaixement" a l'estil de Bush després de trobar-se amb Crist gràcies a l'experiència de la conversió. Els pornògrafs, els drogoaddictes, els alcohòlics, els vividors, els delinqüents, els pobres de solemnitat, els milionaris tirànics, tothom pot ser benvingut "per Crist" després de la conversió, cosa que no succeeix tan tranquil·lament en altres esglésies tradicionalistes com la catòlica. Cosa, per tant, que facilita l'expansió de la família evangèlica.

La seua pràctica significa un retorn radical a la simplicitat litúrgica de l'església primitiva. En aquesta s'obvia el magisteri catòlic i el hieratisme típic de la litúrgia clàssica, i es promou la Bíblia, i la seua interpretació particular, directa i literal, com a única regla de fe i de conducta. Sobretot, dóna ales als laics per aspirar a una mena de santedat a la Terra sense deixar de dur una vida no sacerdotal. És senzilla, molt individualista, no requereix grans coneix-

ments teològics ni tan sols per als pastors i s'adapta a la perfecció als col·lectius de ciutadans que la volen viure. Els bons creients han de practicar el proselitisme actiu com a camí de fe.

Tot això hi influeix, però la vertadera clau de l'èxit és aquesta: primer, dóna respostes fàcils a totes les preguntes que la Il·lustració no ha estat capaç de respondre: si aparcem la raó, la Bíblia dóna més certeses que Darwin i Rousseau. I segon, i molt important, també ofereix

L'evangelisme creu que cal aparcar la raó: la Bíblia dóna moltes més certeses

La profunda religiositat de George W. Bush planteja dubtes sobre la separació entre religió i estat fins i tot en afers tan delicats com la política exterior dels EUA.

respostes i normes de conducta que l'Església catòlica no ha estat capaç de procurar. Vicente Verdú ho explica, referint-se a la vivència religiosa americana: "La idea medieval d'un Déu perfecte davant del qual el creient es disposa passivament a orar aclaparat per la perfecció divina ha estat reemplaçada —en l'evangelisme americà— per la concepció d'un Déu capatàs que, en la construcció del seu regne, necessita els seus súbdits en forma de manobres, executius i empresaris. Honorar Déu significa millorar productivament els béns de la terra, generar riquesa, fer-se multimilionari. Els grans magnats són individus

tocats per la gràcia de Déu abans que explotadors. Els triomfadors són els seus fills favorits, res d'això que els últims seran els primers." I complementàriament, en aquesta religiositat

**El proselitisme
evangelista
ha d'estendre's
arreu per batre
el laïcisme**

evangèlica "no existeix el sentit tràgic de la vida ni visions lúgubres d'aquest estil". Res de la necrofilia tan pròpia del catolicisme més ranci.

En l'evangelisme, les adversitats, al contrari que en el catolicisme o en el laïcisme, s'afronten no com a efectes de la fatalitat sinó com a circumstàncies "davant les quals cal combatre per alleugerir-les". Per exemple, durant l'11 de setembre els evangèlics no van pronunciar ni una paraula sobre malediccions divines. Al contrari, van acabar interpretant que era un missatge per lluitar contra "el Mal" allà on es produeix —l'Afganistan, l'Iraq, etc.—, reconduir democràticament aquests territoris —la democràcia és la base política de l'evangelisme americà— i evitar que aquest Mal s'estengui com un càncer a través de la terra beneïda per Déu: Amèrica, com a metàfora d'Occident.

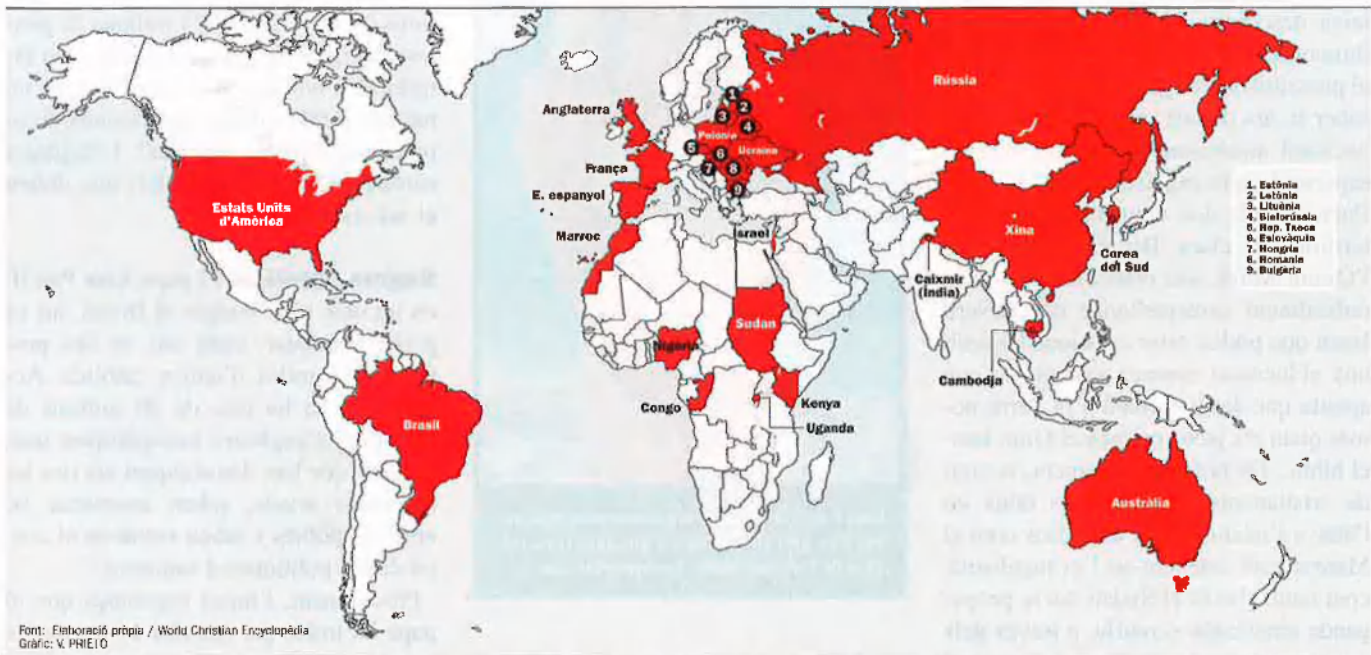
L'evangelisme perdona ràpidament el pecat, no vol sentiment de culpa: el Senyor vol els seus fills rics i profitosos treballant per aconseguir-ho. El que és pobre, s'ho ha buscat ell. "Els pobres deien que se sentien avergonyits de la seua dependència", escrivia Malthus. Això va proclamar als quatre vents durant els anys noranta la bèstia conservadora Newt Gingrich, i això creu fermament George W. Bush, que vol reduir l'empara estatal, teòricament per eixamplar les oportunitats privades de ser caritatiu. Per als evangèlics, reserva moral del Washington actual, els anys seixanta i la seua dissipació anticlerical foren un interregne satànic. Una prova demostrativa que les reivindicacions nascudes d'aquest ideari, com per exemple les dels "alternatius" com Michael Moore —i cal no confondre-ho amb els demòcrates: entre l'ideari polític de Kerry i Bush no hi havia diferència, tot i que el salvatgisme moral del primer era menor—, són només un reflex de la confusió dels que han perdut el camí de la veritat. I cal retrobar aquest camí, a Amèrica i al món.

Món protestant. El món ha de ser protestant, perquè el proselitisme evangèlic fonamentalista s'ha d'estendre per tot arreu per combatre el laïcisme, el comunisme —ideologia considerada

Creixement de l'evangelisme al món

Tot i que la presència de l'evangelisme és gairebé global –hi ha a tot el Planeta 210 milions d'evangèlics i 523 milions de pentecostalistes, uns fidels aquests últims que creuen en una intervenció intensa i directa de l'Esperit Sant en les seues

vides– el mapa destaca les zones on el nombre de creients ha crescut més en els últims deu anys. És previsible que altres territoris, fins i tot alguns de sorprenents, com ara l'Iraq, experimenten aquest creixement en un futur proper. **J. M. O.**

La ruta inacabada dels evangelistes britànics

Probablement, Jeremy Paxman hauria estat un més entre els presentadors de *BBC newnight* si no hagués plantejat dotze vegades consecutives una mateixa pregunta a un dels ministres de la Dama de Ferro, Margaret Thatcher. Ningú no recorda avui la qüestió. En canvi, tothom reconeix Paxman. Així que, quan a començament de la campanya electoral Paxman va demanar –durant una emissió en directe– a l'actual primer ministre si en alguna ocasió havia resat colze a colze amb George Bush, Tony Blair contestà sense titubear: “Per descomptat que no!” El públic, expectant, va riure.

Les expressions confessionals del primer ministre són més aviat matèria de comèdia que de preocupació. Tanmateix, això no implica que no se li admeten pressions religioses. Atesa l'enorme diversitat cultural de la societat, el ciutadà difícilment parpelleja davant les més extravagants creences. En aquest tauler, però, l'equilibri és precís. Ací rau, doncs, la gravetat del suport que Sir Peter Vardy ha trobat en Tony Blair. Perquè Sir Vardy, un empresari del nord d'Anglaterra que ha amassat la considerable fortuna de 165 milions d'euros amb la venda d'automòbils, és el president de la fundació evangelista Vardy Emmanuel Schools i pretén col·locar “la Bíblia al cor del currículum nacional escolar dels joves...”.

Atura't, atura't. Fa anys que Sir Vardy prova d'obrir-se camí. El 1988, Vardy ja va prometre estendre 200 escoles evangelistes a l'empara de la llavors primera ministra Margaret Thatcher,

i d'una llei que promovia la creació de *city technology colleges*. Com a resultat d'aquesta temptativa s'obriren poc menys d'una trentena d'instituts confessionals. Bastant lluny dels objectius.

Ara, des del 2000, Vardy ha tornat a la càrrega, aquesta vegada de la mà de les *city academies*, herència de l'exministre d'Interior David Blunkett o herència dels governs Thatcher dels vuitanta, com preferiu. L'esquema és aquest: si una fundació dona 2 milions de lliures (3 milions d'euros), el Govern estatal n'afegeix 20 més, però el control de l'institut educatiu queda sorprenentment a mans de la fundació.

“I per què no ens donen els 20 milions?”, va preguntar a final de l'any passat l'associació de pares de Conisbrough i Denaby. Per increïble que sembla, aquesta simple pregunta ha barrat de nou el camí a Sir Vardy. La Fundació Emmanuel té actualment dos col·legis oberts, el de Gateshead i la King's Academy a Middlesbrough. El tercer havia d'anar a Conisbrough, i el quart, a Sunderland. Els pares han rebutjat les *city academies* en els dos casos i l'associació de professors ha exigut que no se n'instal·le ni una més.

De moment, Blair, que va inaugurar la primera acadèmia Emmanuel, no hi ha fet cap comentari. La seua secretària d'Educació, Ruth Kelly, a la qual aquesta mateixa setmana se li han descobert “contactes” amb l'Opus Dei, tampoc. Quina creu!, deuen pensar.

Victorià Jiménez
(Londres)

satànica per tots els motius imaginables— i altres religions contràries, com ara la musulmana, i ho ha de fer més enllà de les fronteres americanes. Amb un president evangèlic radical com Bush —i amb un entorn de poder amb la mateixa descontrolada creença— que creu fermament en la guerra preventiva i en el proselitisme religiós extrem, és difícil saber si, ara mateix, en la política internacional americana hi ha una mínima separació entre església i estat. La confluència dels dos elements en alguns territoris és clara. Per exemple, sobre l'Orient Mitjà, són clares les posicions radicalment proisraelianes del govern Bush que poden estar relacionades amb una al·lucinant creença evangèlica que apunta que Jesús tornarà a la Terra només quan els jueus ocupen el Gran Israel bíblic. De la mateixa manera, la unió de cristianisme i política es dona en l'atac a l'islam, ja que en països com el Marroc està estenent-se l'evangelisme, com també ho fa al Sudan, on la propaganda americana camufla, a través dels mitjans internacionals, una guerra civil amb una suposada guerra entre cristians i musulmans. De fet, s'espera un important desembarcament evangèlic a l'Iraq.

La veritat és que el món sencer viu una explosió evangèlica, al mateix temps que viu una explosió individualista, consumista, que vol escapar de la seua realitat sense certeses. L'escèptica i descreguda Europa actual, avorrida entre tanta buidor i decebuda per religions que desprenen una aroma mil·lenària, s'ha tornat un viure de doctrines pentecostals on l'individu pot acostar-se a la cara de Déu sobre el cavall que és l'Esperit Sant, i, com en temps perduts, pot tornar a creure en la màgia dels miracles i de la conversió espontània. Antigues estrelles *sexy* britàniques com Samantha Fox o Geri Halliwell (ex-Spice Girl) s'agafen ara de la mà del Senyor. França, l'estat dels anticlericals, viu una incessant expansió evangèlica que es converteix en colossal a l'Europa de l'Est.

Però tot això és una broma al costat del que està succeint a la Xina, on, segons l'antic corresponsal de la revista *Time* a Pequín, David Aickman, “ja hi ha 100 milions de cristians practicants, la taxa de conversió és d'un 7% anual i es cons-

Fins i tot reinos de l'eroticisme com Samantha Fox han sucumbit als encants redemptors de l'evangelisme fonamentalista.

trueixen hipertemples per a més de 4.000 fidels”. A més, hi ha esglésies clandestines en els punts del país on el control religiós és més dur, i es posa en pràctica el “culte a domicili”, reunions de fidels en cases particulars amb un pastor com a mestre de pista. El protestantisme s'adapta esplèndidament a les circumstàncies i a la Xina ofereix un missatge d'autonomia personal davant la pèrdua d'individualisme inherent al comunisme, al mateix temps que intensifica l'ajuda social als més desafavorits. També fa servir els diners a Nigèria, on paga a qui es fa adepte i utilitza telepredicadors locals i americans per pagar “la Veritat”. Al Brasil, obre portes

**Enfront de l'èxit
dels evangelistes,
el papa aposta
per l'Opus Dei
i el Camí
Neocatecumenal**

als sicaris i narcotraficants, que poden redimir-se en Crist. A Cambodja, s'endú els pecats dels antics combatents genocides de l'exèrcit dels khmers rojos de Pol Pot. Arreu del món, segons la *World Christian Encyclopedia*, hi ha 210 milions d'evangèlics i 523 milions de pentecostals, cosins germans d'una gran família. Un nombre importantíssim en un total de 2.000 milions de cristians. I qui perd en aquesta partida? L'Església catòlica. La sagnia de fidels que donen el salt és inacabable.

Sagnia catòlica. El papa Joan Pau II, en un dels seus viatges al Brasil, ho va poder constatar: cada any es fan protestants 1 milió d'antics catòlics. Actualment, hi ha més de 20 milions de membres d'esglésies evangèliques que, malgrat que han donat suport als rics terratinents cruels, saben connectar bé amb els pobres i saben situar-se al costat de les polítiques d'esquerra.

Precisament, l'única esperança que el papa ha trobat per intentar evitar que la sagnia es convertesca en una hemorràgia han estat dos moviments ultrareaccionaris catòlics. Es tracta de l'Opus Dei i el Camí Neocatecumenal, dos moviments als quals Joan Pau II adora i beneficia. Una i altra organització s'han inspirat en el protestantisme —l'Opus té abundants elements calvinistes, i considera que guanyar o tenir diners també pot ser una manera bona d'arribar a Déu, i els *kikos* s'organitzen en comunitats, els que diuen “la paraula” són seglars i no fan ni cas de la litúrgia tradicional— per acostar els laics a una mena de santedat segons els primigenis objectius del cristianisme. Els *kikos*, a més, viuen les seues reunions en un clima d'espiritualitat exacerbada. És a dir, en una mena d'inspiració col·lectiva de l'Esperit Sant. Amb una cosa i l'altra, potser el papa creu que el catolicisme té ja la seua versió del protestantisme. Potser perquè recorda la frase de Montesquieu, aquella que recull el llibre del sociòleg Joan Estruch *L'Opus Dei i les seves paradoxes*, i que diu: “La religió catòlica destruirà la religió protestant, i després els catòlics es faran protestants.”

Joan M. Oleaque